

PROSVETA

Izbija vsak dan razen nedelj in praznikov.
Izmed delj razen Sndays and Holidays.

Uredništvo in upravništvo prostori: 2657 So. Lawndale Ave.
Office of Publications: 2657 So. Lawndale Ave. Telephone Lawndale 4332

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LETO—YEAR XVI. Cena lista Entered as second-class matter January 28, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., četrtek, 25. januarja (Jan. 25), 1923. Subscription \$5.00 Yearly STEV.—NUMBER 21.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

IZGON ALI PRIDRUŽITEV K DRHALI—JE BILA IZBIRA STAVKARJEM.

DRHAL JE OSELO ŽENI GROZILA Z USMRTITVIJO.

Drhalski čini v Harrisonu se zdaj odkrivajo drug za drugim.

Little Rock, Ark. — Čimdalj traja legislativna preiskava, toliko bolj jasno je, da se je drhal v okolici Harrisona in v Harrisonu organizirala in nvedla terorizem, da zlomi stavko železničarjev na missouriski in severo-arkansanski železnici. Preiskava pokazuje, da je bil takovani "Meščanski komitej" nič drugega kot nekakšno drhalsko sodišče, pred katerega je drhal gonila železniške stavkarje in njih žene, da je izrekal obsojbe.

Zaslišana je bila kot pričja mrs. T. B. Hall, soproga železniškega stavkarja iz Heber Springsa. Mrs. Hallova je izpovedala, da je zapustila Harrison, ker je drhal grozila, da bo z ženami stavkarjev ravnila ravno tako kot s stavkarji. Drhal ji je zastavila razna vprašanja in neka sivočina v drhali je zakričala: "Ustrelite jo."

Ura Russell, kurjač v Heber Springsu, je zapustil Heber Springs, ker mu je drhal dala na izbiro: Ali strga unijsko karto in se odpove stavkovni podpori, ali se pa pridruži drhali, ki je vladala v mestu mesto lokalnih oblasti.

T. J. Garnerja je drhal peljala pred "Meščanski komitej" v Heber Springsu. Ko je bil zaslišan, mu je "Meščanski komitej" dal na izbiro, da se pridruži njemu, ali da pobere svoja žila in kopita in zapusti občino. V dokaz je predložil nekakšen "potni list", ki sta ga podpisala župan v Heber Springsu in predsednik "Meščanskega komiteja". Odititi je moral, ker ni hotel oddati knjigice svoje strokovne organizacije. Pričal je, da so bili njegovi stražniki oboževani. Na sodniškem dvorišču je drhal sploh šela okoli dve sto glav in vsi drhaleži so bili oboževani.

Iz izpovedi prič je jasno spoznati, da je drhal kršila obstoječe postave in da je teptala v ustavi zajamčene pravice.

PONESREČEN ROPARSKI NAPAD NA BANKO.

Bivši policaj ustreljen kot ropar.

St. Paul, Minn. — Trije roparji so napravili roparski napad na Payne Avenue državno banko. Posledica požiga nekakšen rop je, da sta bančni blagajnik in ropar C. P. Hurley, bivši policaj v St. Paulu, mrtva. Hurley je bil odlovljen iz policijske službe pred štirimi leti, ker je bil zapleten v krajo avtomobilov. Dva roparja sta utekla.

Trije roparji so vstopili hkratu in hkratu so pognili samokrese. "Ven z denarjem," je ukazal eden banditov. Stenografistka se je ustrašila in klicala na pomoč. En bandit se je vrgel na Olsona, bančnega čuvaja. Bil je Hurley. Počil je samokres in bančni blagajnik se je zgrudil smrtno zadet na tla. V tem trenutku je ustrelil bančni čuvaj in je zadal banda Hurleyja v prsi. Zdjaj so se ojunčali tudi drugi uslužbenci. Pričeli so pokati samokrese. Banda sta spoznala, da se nahajata v nevarnem položaju in hitela sta proti vratom. Banditje so zbežali, ne da bi odnesli en cent.

VELEKUPČEVALCI IN VELEFINANČNIKI SE PRIPRAVLJAJO.

Washington, D. C. (Federated Press.) — Herbert F. Baker, predsednik Ljudske rekonstrukcijske lige, izjavlja: "Veliki finančni finance se zdaj pripravljajo za novo vojno."

Neveda farmerji in delavci za mezdo bodo imeli ravno tako zopet priliko, da se bojujejo, kajti vojni tajnik Weeks pravi v nekem magazinu: "Strahu zaradi človeške sile ni več. Mi imamo za Pellago prisilne nabore..."

KOLIKO BI ZNAŠALA POŠTINA, ČE BI BILA V PRIVATNIH ROKAH?

Washington, D. C. — (Feder. Press.) — "Sleherni prebivalce Zdrženih držav ve, da so po vojni šle cene kot raketa gor vsemu, kar je potrebno za vsakdanje življenje. Edina izjema je poština. Pošta znanka za pismo je še vedno dva centa, dopisnica stane en cent pristojbine zavojne pošte niso bile zvišane." — Tako je dejal prvi pomožni generalni poštar Bartlett na konvenciji poštinih uslužbencev v Atlantici dne 20. januarja t. l.

RUDARJI ODRŽE STARE MEZDE ŠE NADALJE.

Pogajalec v New Yorku so se zedinili glede mezdne lestvice na polju mehkega premoga.

POGODBA BO VELJALA ENO LETO.

New York, N. Y. — Zastopniki rudarjev in operatorjev so se v turek zedinili v skupnem pododseku glede mezdne lestvice, ki bo veljala po 1. aprilu na tridržavnem centralnem konkurenčnem polju mehkega premoga in tvorila temelj za mezdna pogajanja v drugih državah, ki niso reprezentirane na tem polju. Sklep mora biti še ratificiran na skupni seji vseh zastopnikov obeh strank, predno bo formalno podpisan. To se nedvomno zgodi.

Sklenjen je bil kompromis. Operatorji, ki so zadnji teden zavrgli zahtevo rudarjev za šesturni delavnik, pet dni dela v tednu in poldrugo mezdo za čezurno delo, so pristali na obnovo sedanje mezdne, ki je \$7.50 na dan za osem ur dela in \$1.08 od tone za pogodbene delo, toda pod pogojem, da nova pogodba velja le eno leto, to je do 31. marca 1924. Rudarji so zahtevali najprvo triletno pogodbo, potem pa dveletno kot je bilo doslej; končno so sprejeli pogodbo za eno leto.

Rudarji bodo torej delali še eno leto po starih pogojih. Stavka je odvrnjena za letos.

BOGATA ZLATA ŽILA ODKRITA V MEXIKI.

Mehiko, Meh. — V Eloru so odkrili v rudniku Eloro Mining kompanije bogato zlato in srebrno žilo. V toni rude je devet funtov zlata in do sto petdeset funtov srebra. O žili gre glas, da je tako bogata, da mogoče vpliva na ceno zlata in srebra na svetovnem trgu.

Odkritje bo zopet privabilo razne pustolovce v Mehiko iskat bogatih rudnikov v nadi, da čez noč obogate.

TAJNE DRUŽBE MORAJO NAMANITI SVOJE ČLANE.

Madison, Wis. — Senator Gettleman iz Milwaukeeja je predložil legislativni predlog, ki določa, da mora tajnik bratske organizacije, lože, tajnega društva, kluba ali društva dvakrat v letu sporočiti imena vseh članov državnemu tajniku in okrajnemu isarju. Določena je jetniška kazen za tiste, ki se ne ravnajo po tej postavi.

Predloga je proti kuklukskovstvu.

ADMINISTRACIJA POJASNJUJE SVOJO POLITIKO.

Washington, D. C. — V političnih krogih govore, da vladi ni bilo nič znanega do 9. januarja, da Francija namerava zasediti Rursko pokrajino in da administracija meni, da bi vsak protest ob sedanjem času le povečal napetost. Francoska vlada je zatrdila, da ne namerava zasediti Rurske pokrajine in ustvariti tak položaj, kakršen je bil narejen z okupacije Alzacije Lorene po Nemčiji.

OGENJ V RUDNIKU.

Spokane, Wash. — Rudnik Morning pri Mullanu, Idaho, je v 24. urah; najvišja 35, najnižja 18. Solnce izide ob 7:10, zaide ob 4:51.

PREMOGOVNIŠKI PODJETNIKI IZIGRAVAJO POTEZE.

PRIBORITI HOČEJO NA ČASU.

Zastopniki rudarjev jim niso bili na nerodno nastavljeni hmanice.

New York, N. Y. (Zakasnelo.) — Zastopniki rudarske organizacije in zastopniki premogovniških podjetnikov s premogovišča, na katerih kopljejo mehki premog v Illinoisu, Indiani in Ohiju, so tukaj v konferenci že več dni, toda zaključkov še ni storjenih in tudi znamenj ni, da se dožene kmalu popoln sporazum za novo pogodbo, katera ima nadomestiti sedanjo pogodbo spomladi. Ampak rudarji in podjetniki še niso izgubili upanja in menijo, da se sporazum napravi. Med zastopniki rudarjev postoji mnenje, da podjetniki zavlačujejo konferenco, da pridobe na času.

Podjetniki se izgovarjajo, da jim je težko sklepiti pogodbo, dokler ne dobe iz Washingtona glas, kako misli vlada nastopiti proti njim glede nove pogodbe, ker ni na indianopolsem sodišču še umaknena obtožnica, ki obtožuje podjetnike in rudarje sarote.

Ako se podjetniki res boje ali ne boje, je odprto vprašanje. Prav zanesljivo pa nimajo tega strahu zastopniki rudarjev. Kmalu, ko je bila konferenca o tvorjena, so podjetniki sugerirali, da rudarji in podjetniki odpošljejo skupen komitej v Washington, da pronajdejo, kako justični departament sodi o tej stvari. Zastopniki rudarjev so odgovorili, da ne gredo nikamor, ker niso prelomili in ne nameravajo prelomiti nobenega zakona. Povdarjali so tudi, da državljan, ki spoštuje samega sebe, ne bo rinal v tak položaj, da se plazi okoli glede obtožnice proti zločinom, ki niso bili nikdar izvršeni.

Pred konferenco je zdaj predlog, da se sedanja pogodba nadaljuje po prvem aprilu. To je predlog rudarjev.

O neki skupini podjetnikov sodijo, da zaradi tega ne obratuje svojih rudnikov s polno paro in zavlačuje s pogajanjmi, da ustvari strah pred stavko, da tako poviša ceno premoga za petdeset centov pri toni in napravi ogromno dobičke. Ta skupina producira okoli štiri milijone ton premoga na teden. In če se posreči zavleči pogajanja, bi lahko napravila po dva milijona dolarjev dobička na teden.

Druga veliko večja skupina premogovniških podjetnikov ima pogodbo za dobavo premoga po določenih cenah in ta skupina bi rada napravila novo pogodbo. Ta skupina se najbolj boji naraščajočega mnenja v javnosti za nacionalizacijo rudnikov. Ta skupina pritiška na manjšo skupino, da odneha.

Obe stranki sta pa prepričani, da pride do sporazuma in slišati je prav malo glasov, ki menijo, da se pogodba ne sklene. Premogovniški podjetniki in veliki privatni bizniški interesi ne žele, da pride do velike rudarske stavke pred predsedniško volilno kampanjo.

DR GRANT NOČE PREKLIČATI "NEVERE."

New York, N. Y. — Dr. Percy Stieckney Grant, "brezverski" župnik cerkve Vnebohoda, je v turek sporočil svojemu škofu Manningu, da ne prekliče ničesar niti se ne odpove službi. Dr. Grant — kakor smo že poročali — je dve nedelji zaporedoma izjavil v pridigi, da ne veruje v božanstvo Kristusa, niti v njegove čudeže in je proti posvečenju cerkva, ker to izvira iz čarovništva. Škof je zahteval, da mora dr. Grant preklicati, kar je rekel, ali pa pustiti župniško službo.

VREME.

Chicago in okolice: V petek jasno in mrzlo. Severnozpadni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24. urah; najvišja 35, najnižja 18. Solnce izide ob 7:10, zaide ob 4:51.

STO DOLARJEV DNEVNE PLAGICE ZA ČITANJE VERSAJLSKE POGODBE!

Pariz, 24. jan. — Ameriško ljudstvo plačuje tisoče dolarjev mesečno za vzdrževanje "neuradne delegacije", katera "opazuje" delo zavezniške reparacijske komisije. Delegacija šteje 54 oseb, večinoma advokatov, ki stanujejo v najfinjših hotelih in žive pravo grofovsko življenje v Parizu. Nekateri prejema jo sto dolarjev na dan in ne delajo drugega kakor čitajo versajlsko pogodbo, katere Amerika ni podpisala!

OBLJUBE ŽELEZNIŠKIH DRUŽB SO PRAZNE.

IN ZA TO SE JE VTRGALA NIT POTRPELJIVOSTI ZAKONODAJCEM V CONNECTICUTU.

Proti železnici New York, New Haven & Hartford se uvede preiskava.

Hartford, Conn. — Škoki šest mesecev je bila prometna služba za prevažanje potnikov na železnici New York, New Haven & Hartford od dne do dne slabša. Železniški uradniki so pa kljub temu dejstvu trdili, da se izboljšava od dneva do dneva, dasiravno je železniška družba dvokratno odklanjala vsak sporazum s stavkujočimi železniškimi delavci. Ljudje, ki so bili prisiljeni se poslužiti te železnice, so se pritoževali, uspeha pa niso dosegli. Zdjaj je ugotovljeno, da se bo moralo ravnateljstvo te železnice zagovarjati pred legislativnim odsekom in dati pojasnila, zakaj promet na železnici šepa.

Preiskava ne bo uvedena, da se zadosti zahtevam javnosti. Ampak stvar se je odigrala takole. Več članov državne zakonodaje je bilo prisiljenih se poslužiti nočnega tovornega vlaka, da se peljejo domov. Vozili so se v vozu za vlakovodja.

V vozu je bilo hladno in voz je skakal na progi sem in tje, da se je bilo bati, da vsakdas zapusti tračnice. Zakonodajec se okusili, kaj pomeni vožnja v takem vozu. Ko so se vrnil nazaj, so rekli, da so prišli do spoznanja, da se z ljudstvom ne ravna pravično. Te ga mnenja so bili tudi drugi zakonodajci, ki so se vozili z navadnim ljudstvom na vlakih za prevažanje mleka. Vsi skupaj so pa dvignili velik krik.

PROTI OBVEZNICAM, KI SO PROSTE DAVKA.

Washington, D. C. — Kongresna zbornica je sprejela resolucijo, ki predlaga amandment k ustavi, po katerem bo nemogoče v bodočnosti izdajati obveznice, ki so proste davka. Resolucija je bila sprejeta le z večino sedem glasov. Predloženi so bili razni dodatki k resoluciji, toda odvrnjeni so bili vsi. Črtane so bile v nji celo vse vejice.

Resolucija pride zdaj pred senat in mogoče senat sklene, da se postavijo vejice zopet v resolucijo, da se bo vedelo, kaj pravzaprav določa.

Zagovorniki resolucije so našli, da je tak amandment potreben, da ne bodo bogatini kupovali le takih zadolžnih ali obveznic, ki so proste davka in se tako izognili plačevanju davka.

DEL PRAŠIČEVE FUNKCIJE PRENEŠEN NA ČLOVEŠKO OKO.

Peterson, N. J. — Dr. Edward B. Morgan in njegovi trije pomožniki so prenesli del funckije šest mesecev starega prašiča na oko Albert Lemanovicza, starega osemnajet let, ki je bil oslepljen pri praznovanju praznika Proglajenja neodvisnosti.

V teku deset dni po poznati uspeh operacije. Povedati bo mogoče, ali je uspela ali ponesrečila.

"Ekonomska" aneksija Ruhra k Franciji.

Francoski imperialisti popolnoma odtrgajo dolino Ruhr od Nemčije, ker drugače ne morejo streti stavke in pasivne resistance. Mangin ali Weygand bo vojaški in civilni governor. Mobilizacija francoskih železničarjev za službo v Ruhru, kjer je zastavkalo 165.000 delavcev. Stavka se širi. Zavezniška misija pobegnila iz Bavarske. Združene države ne bodo protestirale. Ameriški častnik v Coblencu služi boljševisko revolucijo v Nemčiji.

PROTEST RUSKIH DELAVCEV IN KMETOV.

Svaršč glas vsa ruskega centralnega izvrševalnega odbora.

IMPERIALISTI TIRAJO LJUDSTVA V NOVO VOJNO.

Moskva, Sovjetska Rusija, 24. jan. — (Radjogram Federated Pressa.) — Vseruski centralni izvrševalni odbor je sprejel in objavil izjavo sledeče vsebine glede krize v Ruhru: "Ljudstvom vsega sveta! Imperialistične armade Francije so invadirale nemško dolino Ruhr. Tuji gonjači sušnjav so se pojavili v industrijskem središču Nemčije. Drugi, grozni udarci je zadel nemško ljudstvo in Evropo zopet ugroža brutalno mednarodno kli-nje. Republika ruskih delavcev in kmetov moga spregovoriti v tej krizi. Rusija, svesta svojemu boju zoper militarizem in princlpu, da vsako ljudstvo ima pravico do svoje svobode, ponovno dviga svoj glas v ogorčenem protestu proti zločinu, ki ga počenja francoska vlada. Komaj štiri leta je tega, ko je bila imperialistična vojna končana z absurdno pogodbo v Versaillesu. Ta pogodba je pokazala v jasni luči in pred vsem svetom hinavščino ententnih državnikov. Med vojno so razglašali do koncev svobode in v imenu pravičnosti, ali komaj so sklenili premirje, takoj so pokazali, koliko jim je do njih obljub in vseh plemenitih fraz. Zbrali so se v Versaillesu in diktirali Nemčiji nesramno pogodbo, ki dokazuje, da državniški entente niso mislili na svobodo, temveč na tiranstvo, ne na neodvisnost ljudstev, marveč na njih zaslužnje. Ko so siloma razkosal Nemčijo z aneksijami njenih provinc in ji vzeli vsa sredstva obrambe, so ji vsi tudi malone vso trgovsko mornarico in tri četrtine železnih rudnikov; pogodba je napravila nemškemu ljudstvu kolosalno breme v obliki odkodnih v denarju, premogu in drugem materijalu za demukcije, katere je povzročila vojna v Belgiji in severni Franciji. Skovali so telke verige, v katere so vklenili nemško ljudstvo in ga izročili na milost in nemilost francoskih imperialistov. Versajlska pogodba je obdržala pri življenju sovraštvo med ljudstvi v Evropi in pognala Evropo v gospodarski in politični kaos. Republika ruskih delavcev in kmetov je takrat ostro protestirala proti brutalni in blazni versajlski pogodbi in napovedala je strašne posledice za Evropo in ves svet, ki pridejo vsled enforsiranja te pogodbe. Naše napovedi so se izpolnile. Leta izza podpis versajlske pogodbe so bila leta neprestanega sovraštva in hujkanja, naraščanja oboroženih sil in gospodarskega propadanja Evrope. Imperialistična vlada Francije pa ni bila zadovoljna niti s svojo lastno pogodbo. V svoji brezprimerni požrečnosti je prelomila lastno pogodbo in še enkrat vrgla meč na tehtnico zgodovine z vojaško okupacijo najvažnejše industrijske nemške pokrajine. Ampak Francija ni sama kriva. Zavezniški bi bili lahko preprečili okupacijo, pa niso. Ali so se dejanski udeležili invazije, kakor Belgija, ali pa so stali s prekliča- (Dalje na 3. strani.)

Francoski generali in inženirji so si v lasch.

Pariz, 24. jan. — "L'Estre Nouvelle" poroča danes, da so med francoskimi inženirji in vojaškimi poveljniki v Ruhru nastala nesoglasja, ki groze povečati kaos v zaseženih nemških industrijah.

Konec ameriške "straše ob Beni."

Coblenc, Nemčija, 24. jan. — Ameriške čete so danes zapustile okupirano ozemlje Nemčije. Francoske čete so vzele njih mesto.

Nemčija odklonila posredovanje Italije.

Berlin, 24. jan. — Italijanski poslanik Bostari je danes dostavil nemški vladi noto italijanskega ministrskega predsednika Mussolinija, ki se je ponudil za posredovalca med Nemčije in Francijo. Nemška vlada je odgovorila, da ne more sprejeti nobenega posredovanja, dokler zadnji francoski vojak ne zapusti Ruhra.

Nemčija poslala dve noti v Washington.

Washington, D. C., 24. jan. — Državni department je prejel dve noti nemške vlade, ki protestira proti francosko-belgijski zasedi Ruhra. Nemčija pravi v noti, da sta Francija in Belgija prelomili versajlsko pogodbo in mednarodno pravo.

Državni tajnik Hughes je namignil, da Združene države ne stori ničesar s ozirom na ta protest.

Odtrganje Ruhra od Nemčije. Francije, 24. jan. — Francoska vlada je snohi sklenila, da popolnoma odreke Ruhr od ostale Nemčije in ga gospodarsko anektira k Franciji in Belgiji. S tem korakom mlal Polneare sdrobiti pasivno resistance nemške vlade napram okupaciji rurske doline. Živ zid vojaštva oklene Ruhr kroginkrog in politična, železniška, brozjavna ter politna zveza med rursko dolino in Berlinom bo popolnoma pretrgana.

Kotlina Ruhr postane avtonomna sajedna "država" med Porenško in Nemčijo. Francija bi rada priklopila tej "državi" tudi Porenško (okupirane pokrajine ob reki Beni), ali zdaj se še ne upa, dokler so tudi Anglički udeleženci pri okupaciji.

"Ekonomska aneksija" Ruhra se izvrši na sledeči način: Carinarski kordon na vzhodni meji vsega okupiranega teritorija. Uvedba porenškega franka kot denarne valute, zajamčene z državnimi dohodki Ruhra. Ker to pomeni, da bo inflatiran francoski frank, bodo mogoče nemške marke številjeno sigosane.

Pošta, telegraf in telefon v Ruhru pride pod francosko kontrolo in cenzuro. Francija prevzame odgovornost za prehrano treh milijonov prebivalcev v dolini. Francoska kontrola železnice in plovbe, Transportacijski sistem se polagoma prilagodi francoskemu in belgijskemu sistemu.

Na čelo Ruhra pride governor, ki bo imel vojaško in civilno oblast. To službo morda dobi general Mangin. Maršal Foch želi, da je imenovan general Weygand. Vse industrije v Ruhru se imajo reorganizirati in priti pod absolutno kontrolo Francije in Belgije. Importirani bodo rudarji in drugi delavci iz Poljske, Belgije in Italije, če bo treba. Izvoz premoga v neokupirano Nemčijo preneha popolnoma. Tak je korak Poincarejeve vlade za aneksijo najbogatejšega de- (Dalje na 3. strani.)

PROSVETA

SLIKE IZ NASELBIN.

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
 Cena oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
 Narodina: Zednjene države (Ivan Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.
 Naslov na vse, kar ima stik z uredništvom:
"PROSVETA"
 2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
 Organ of the Slovenic National Benefit Society.
 Owned by the Slovenic National Benefit Society.
 Advertising rates on agreement.
 Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50; and foreign countries \$8.00 per year.
"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v objavi n. pr. (Dne 31-22) poleg vsakega imena na naslova pomeni da vam je s tem časovim potokla naročnica. Ponovite je pravilno, da se vam ne ostavi list.

STARA PESEM, KI SE PONAVALJA PRI ŽUPANSKIH VOLITVAH.

Kdaj so županske volitve? No, kdaj? Lahko je uganiti vsakemu, ki ima oči odprte za vse, kar se godi okoli njega v mestu.

Kadar začno velebizniški listi pisati o razširjenem "graftu" po mestu, o prostituciji, o odprtem pijančevanju, odprtem igranju za denar in da je treba to odpraviti, tedaj se bližamo županskim volitvam. Tako se naznanjajo županske volitve v vsakem velikem ameriškem industrijskem mestu. In tako pisarenje se ponavlja redno vsaki dve, tri ali pa štiri leta, kakor je določeno, da mora občina izvoliti novega župana.

Stvar se namreč izvrši takole: Pri vsakih volitvah hvalijo velebizniški listi novega kandidata kot odrešenika, ki očisti mesto vseh grehov, ko postane župan. Ko je kandidat izvoljen, ne more služiti vsem privatnim interesom. Ako služi enim privatnim interesom, ne more služiti drugim. Tako pride zamera. In preden je njegov službeni čas potekel, najdejo drugega odrešenika, ki ga dvignejo na čelit. Seveda ostane odrešenik le do prve zamere in s njim se ravna kot z njegovim prednikom.

Delavcev se tičejo taki spori le toliko, ki jih vodijo med sabo meščanski političarji, bizniško časopisje in drugi elementi, kdo bo županoval občini, da se uče iz njih spoznavati umazan političen boj, ki ga vodijo med sabo profesionalni političarji starih strank.

Pri vsakih županskih volitvah so eniisti očitki, eniisti grehi! To znači, da je vseeno, kdo je županski kandidat, ako ga priporočajo profesionalni političarji. Danes kriče, da je čist kot angelj, nekaj mesecev ga slikajo kot zakrknjenega grešnika in na njem ne najdejo ničesar dobrega.

Delavstvo naj gre pri občinskih volitvah svojo pot, kot jo naj hodí pri državnih in narodnih volitvah.

Organizira naj se v svoji politični stranki brez vsakih kompromisov s starimi strankami. Postavi naj svoje kandidate in zanje tudi glasuje.

V nekaterih mestih so delavci zadnje čase spoznali to resnico in vrgli so svoje majhne prepirke na stran, ki so jih razdvajali v veselje svojih nasprotnikov. Uspehi pri volitvah mogoče ne bodo veliki, ko se združeni delavci podajo prvokrat v volilni boj, ampak položena bo podlaga za enotno fronto delavstva pri politični akciji. Na to podlago bodo ameriški delavci gradili svojo politično organizacijo, ki jim prav zanesljivo prinese uspehe.

Saj tudi v drugih državah ni bila ustanovljena enotna delavska fronta pri politični akciji v enem dnevu, enem letu ali par letih. Treba je bilo precej dela, da je delavstvo organizirano politično, strokovno in gospodarsko prišlo do spoznanja, da mora biti delavska fronta napram delavskim sovražnikom enotna, da prično delavski nasprotniki spoštovati delavce.

To, kar se je drugje izvršilo pred leti, se danes snuje v Ameriki. Pri tem snovanju se pokažejo sem in tje otroške bolezni, kakršne so se pojavile povsod, kjer se je snovala enotna fronta. Ali te otroške bolezni preboli tudi ameriško delavstvo, kot jih je prebolelo delavstvo v drugih deželah, v katerih imajo danes enotno delavsko fronto.

Stara lajna, ki jo gonijo profesionalni političarji pri vsakih volitvah, občinskih, državnih ali zveznih, pa pospešuje snovanje enotne delavske fronte. Delavci so v preteklosti glasovali za demokratične kandidate in oddali so svoje glasove tudi za republikanske kandidate. Zdaj je bila mestna, državna ali zvezna uprava demokratična, nasledila ji je republikanska, toda na delavce je pozabila vsaka administracija. Obljube so bile sicer lepe, ki so jih delali demokratični in republikanski političarji, a te obljube so ostale le prazna morska pena. Delavci so pa prihajali iz dežja pod kap. To je bilo zanje plačilo, ker so verjeli, da profesionalni političarji govore resnico, kadar ob volitvah prihajajo pred nje. Tako pomagajo tudi profesionalni političarji starih strank proti njih volji snovati enotno delavsko fronto za politično akcijo, ker ponavljajo staro pesem ob volitvah.

Republic, Pa. — Že spet se o glazam z mojo slabo pisavo, a treba je, da bo svet vedel, kako se godi nam revežem v teh krajih. Bilo je nekaj poročano, kako je tu kompanijski deputi streljal v hišo in pri tem ranil neko deklico, staro dve leti. Pri tem je tudi ranil dvanajst let starega dečka. To sta bila otroka našega rokaja in zgodilo se je aprila meseca lani.

Dne 17. januarja je imel biti o tem proces in pri tem so toliko časa hodili okoli njega, da so ga pregovorili, češ, da povrnejo vse stroške, ki jih je imel z bolnišnico, ter bo tako rešena kompanija in njen deputi, ki je črnc, ne bo šel v ječo. Tudi jaz sem sprevidel, da je tako prav. Kompanija naj plača, zamorec pa naj ostane pohabljenec, ker njemu pa je odrgale nogo pri stavkokaškem delu, katerega se je lotil potem, ko je streljal, vzeli so mu orožje, ko so ga pustili na prosto pod poročitvom.

Na dan poroke so ponavadi veseli dnevi in tako smo imeli vesele dneve mi v mesecu aprilu, pisali smo, dosti je bilo za jesti in piti. Tako je na dan poroke, a pozneje drugič. Ko dobi ena stranka zmagost, da se lahko loči, če je tu razpoka. Pri tem seveda ni zadovoljna nobena stranka, zlasti tista ne, ki je prisliljena v ločitev. Tako ločitev smo imeli tudi pri nas.

Tu se je dovršila konferenca dne 18. t. m. od vseh connellvillskih in fayettskih rudarskih okrožij. Prišel so govoriti, da je stavka končana, kar je vsakogar za nas žalostna vest, ako je resnična. Nekateri so pričeli trdit, da je stavka izgubljena, da ne bo več podpore in da moramo iti spat ali kamor hočemo. Tudi kapitalistični listi so prinesli podobne vesti. To je žalostna vest, da bi se pri njem jokali. Kako si moremo le misliti, da bi bilo skoraj desetmesečno trpljenje, ki smo ga imeli med stavko, zastoj. Utrdili smo se v vztrajanju, a jutri naj gremo vprašati svojega neprijatelja, ponizamo naj se pred njim in naj ga prosimo za milost, da nam da delo! In če se bo izkazal dobrotljivega ter dal delo, bo še klo, toda kje vzamemo orožje, ki ga nimamo, da se dela lotimo? — Tomi Černologar.

Buckner, Ill. — Nimam kaj dobrega poročati, pač pa le slabo, posebno kolikor se tiče dela. V tem pogledu je tako, da skoro ni vredno, da bi poročal. Delamo in zasluzimo tako slabo, da si človek komaj zasluži za borno preživljanje, na prihranke pa ni misliti. Vreme imamo tudi zanič, vedno dežuje in oblačno je, da nam ni treba piti "mesečine", smo kar od slabega vremena lahko vtrogelavi. Ljudje se bodo sedaj pripravljali, da posadijo vrtove, te da meni se ta zemlja vidi tako "rodovitna", da bi prej zrastle dolarji, če bi sadil cente, kakor pa kaj drugi poljski pridelek.

Prišlo je pošiljam naročnino za tri mesece na Prosveto, list, ki nam je vsem delavcem potreben ter bi moral zahajati v vsako slovensko hišo. — Pozdravljam vse rokaje po širni Ameriki posebno pa čitatelje Prosvete. — Joseph Cermel.

Ludlow, Colo. — Nihe se ne oglasil iz naše naselbine, zato bom jaz napisal par vrstic. Vsak dopisnik prične o delu v svoji naselbini in tako tudi jaz. Naši predniki so nam pravili, da je pri ustvarjanju bog delal šest dni, sedmi dan pa počival in tako moramo delati mi, šest delavnikov naj delamo, v nedeljo pa počivamo ter častimo boga. Pri nas je ravno narobe, kajti šest dni imamo za počitek in sedmi dan za delo, pa je teden skozi.

Prej ko je bila premogarska stavka, se je marsikdo jezil, če ni mogel delati in mislil, kako se bo preživel z družino, in dobili so se celo taki, da so šli delat, čeprav po navadi, kadar drugi ljudje delajo, oni ne marajo. Začasa stavke so bili seveda na delu, da razbijejo stavko, tudi če ni ne zaslužijo. Oni so paš ljudje, ki ne vem, čemu bi jih primerjal. Stavkokazenja se navadno lotijo le nuhi na "bami."

V zadnji stavki ni dajal strikt št. 15 nikake podpore stavarjem, vendar nekateri pravijo, da so podpre dobili, a če je vsak dobil toliko kot jaz, vem, da bi ne bilo nobenega lenuha ali buma na stavki.

Sedaj ko delamo po en dan na teden, pravijo podjetniki, da imajo naročil za premoč. Čudna je to, kajne, ravno takrat, ko je stavka, pa imajo dovolj naročil. Kje pa takrat dobihe naročila, če jih sedaj ne. To je pa samo preteza, s katero nas slepijo. Vse drugače bi vpoštevati leže in zahtevne rudarjev, če bi bili mi politično organizirani.

Iz naše naselbine se je podal v zakonski jarem rojak John Brag doma iz Trnja na Notranjskem, ki je izbral za svojo boljčo polovico gđe. Mary Budinar, doma nekod od Pergarja. Želimo jima obilo sreče in zadovoljnosti v zakonskem stanu.

Pozdrav vsem čitateljem, Prosveti pa veliko naročnikov. — T. Slavec.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Cleveland, Ohio. — Vsaka ustanova, najsiho še tako koristna in potrebna ima svoje prijatelje in nasprotnike. To so pokazali tudi ponavljajoči glasovi po zadnjih sklepih odbora J. R. Z. Cilji njih sklepni odbora J. R. Z. Cilji J. R. Z., so bili plemeniti, kar je narod tudi pokazal s precejšnjo vabo za osvobojenje primorskih Slovencev in ustanovitev jugoslovanske federativne republike. Do danes narod še ni osvobojen in Jugoslavija je še monarhija. Da se ni tako izvršilo, so temu krivci grabodivje velevladstvi in slabi narodni voditelji.

Vkljub temu, da se niso doslej odrekli za osvobojenje, ni pravilo, kot je bilo zadnje čase izvršeno s premoženjem J. R. Z. Kakor ni bilo več aktivnosti za J. R. Z., prav lahko bi se uk varovali o nadaljnjem delovanju vrtili po tem dopisovanju in s tem bi se pripravilo veliko stroškov.

Ko je bil v ta namen pobiran denar, je šel kile naokoli: "Dajte, dajte in dajte..." Tako bi bilo pravilo, da bi odbor pri J. R. Z. vprašal narod, kaj hočemo s ostalim premoženjem in kako bomo delali v bodoče, da pridemo do zaštanega cilja. Tega odbor ni storil. Oprajoč se le na socializem so tako tudi sklepal o premoženju J. R. Z., ne ozirajoč se pri tem na mnenje naroda, če li bo s tem zadovoljen. Niti eden se ni spomnil primorskih Slovencev, so li potrebni kako pomoč in s tem ali drugim osiru. Žalostno!

Sedaj kot poprej je sveta dolžnost, da bi gosposje pri J. R. Z. imeli več stikov s primorskimi Slovenci in Hrvti in mi tu smo vsak čas pripravljivi podpreti jih za osvobojenje lastnega naroda. Delo kot ga vrši danes J. R. Z. ni kakoršno bi moralo biti, kar ni posebno zadovoljivo za naš narod ne na tej ne na oni strani. Malo več narodnega čuta in malo več sbliljanja s brati-Hrvti, mogoče bi se dalo kaj več doseči.

Pozdrav vsem članom in članicam S. N. P. J. — Andrej Križmančič.

Jordanville, N. Y. — Zopet sem se pripravil, da kaj sporočam v Prosveto. Nekateri ljudje pravijo, da val vse vemo in znamo, pa ni resnica; vedno je koristno, če kateremu izmed rojakov dopušča čas ter je bolj smoten v pisavi, da se oglasi in tako izvemo kaj novega. Vsa bi bilo treba, da bi povedal svoje mnenje, da bi tako šli s duhom časa dalje, se tako prilagodevali razmeram in se učili.

Ako pogledam malo nazaj, kje smo bili pred tridesetimi leti, ko sem ravno prišel malo spoznavati to solzno dolino, moram jaz kakor vsak drugi priznati, da gremo naprej, sicer po različni poti, včasih je bolj raakava, včasih pa lepša in ugajenejša.

Spominjam se, kako so pripovedovali stari mošje, da je bilo. Bilo je v Spodnji Idriji, kjer so fantje ob nedeljah hodili iz krčme v krčmo in včasih je kateri malo zavriakal, kar pa je gospoda fajmoštra hudo jezilo. Zmerom je bil v oknu, da je lahko opazoval fante, a fantje so ravno radi tega bili veseli, če so mogli malo ponagajati. Nekdo je zagledal fajmoštra v oknu, pa je rekel mladeniču: "Tine, zavriakaj, fajmošter so spet v oknu", in Tine je zavriakal na sredni vasi.

Ko so drugi dan šli fantje na delo, je bil med njimi tudi Tine in fajmošter ga je videč poklical k sebi. Tine je šel takoj k njemu in nič slabega ni slutil, še v čast si je šel, da ga je gospod poklical k sebi. Pa je rekel fajmošter Tinetu: "Tine, ali boš tako dober in oddal to pismo v gradu?" — "Zakaj pa ne, gospod fajmošter," je uljudno zatrdil Tine, vzel je

pismo in odšel z njim naravnost v grad. Še bolj podvival je kot po navadi. Ko je prinesel Tine pismo v grad in ga oddal naslovljenemu, ga je oni hitro prebral in nagovoril Tineta: "Tine, ti si večerj razsajal na vasi, dobih jih torej petindvajset na zadnje plat. In Tine jih je moral držati, ker je zavriakal, kar je šlilo uho vsa satega fajmoštra. Šele ko jih je Tine dobil petindvajset, je lahko šel v jamo. Kakšno je bilo tisti dan delo za mladeniča, si lahko mislimo in tudi kaka je bila njegova zahvala gospodu fajmoštru za toliko dobroto, da ga je priporočil za batine.

Ta dogodek je resničen, kajti še poznal sem mošje, ki jih je moral držati, ker je enkrat zavriakal in tudi drugi so ga poznali ter vedeli za njegovo smolo.

Pri nas, v oni uboki Idriji, je bilo včasih tako hudo, da si nikdo ne more misliti. Delavce so tepili za vsak prestopok. Tako so povedali stari mošje. Potem pa je prišlo to proč, napravili so drugačno kazno. Na sredni neke čakanice so napravili kol, okoli katerega so morali delavci plestati kakor medvedje; za mizo je sedelo štiri ali pet "apostolov" in ti so se jim posmehovali. A tudi kol je prišel proč. Ko sem bil še jaz tam, so ga zopet postavili, a nekoga jutra, ko smo šli delat, je bil še, opoldne pa so ga odstranili.

"Kako da danes dela toliko ljudi tam na "Inznu", sem vprašal tovarika. "Ali ne več, pravi, da so to sami sušniki, ki so jih pustili brez dela pet let, sedaj pa jih pustili na delo, da naredijo drvašlje za gospodo!" Bilo jih je kakih petdeset, pridno so se gibali pri svojem delu, nekateri so vozili zemljo s samokolicami, drugi so zasipavali za kole. "To bodo napravili čisto zastoj," pravi tovarič, "poleg tega, da imajo še kakih pet priganjačev za seboj. Nekateri so delali roboto po pet dni, nekateri celo po deset." — Idrijski rudar je paš moral za vsak malenkosten prestopok delati po deset dni zastoj. Drugače jih niso kaznovali, ker to jim je največ neslo, čeprav tudi s tem niso mogli kaj prida pridobiti, kar ni bilo kaj utrgati od mezd.

Vse to se je godilo, ko sem bil še jaz tam. — Ignac Bulgaj.

Barberton, Ohio. — Ni bil moj namen razburjati člane in članice S. N. P. J., še manj pa opozarjati glavne uradnike s svojimi dopisom, ki je izšel v Prosveti dne 27. decembra, št. 302, kakor me obsoja sobrat John Križmančič v Prosveti št. 6. Povedal sem samo svoje mnenje o članku v G. N. Že naprej sem vedel, da moj dopis ne bo povlji nasprotnikom S. N. P. J. Prosvete in Proletarca itd., nisem si pa mislil, da bom razburjal člane in članice S. N. P. J., ker namen mojega dopisa je, le opozoriti sunanje faktorje, naj se ne vtikajo v notranje zadeve S. N. P. J. Naše glasilo naj bo: pometajmo vsak pred svojim pragom, pa bo povsod čisto.

To sem napisal, da ne boste člani in članice napačno tolmačili mojega dopisa v št. 302. Sicer bi lahko še več napisal k tej stvari, ampak prostor v listu je treba porabiti za bolj pomembne stvari, kakor je prekeranje med dopisniki.

Pozdrav vsem članom in članicam S. N. P. J. — Anton Pečnik.

Ameriki se ni treba bati importiranih bolezni.

New York. — (Jugoslovanski oddelk F. L. I. S.) Rad bi rekel par besed — pravi Dr. A. J. McLaughlin, zdravnik federalnega zdravstvenega urada v svojem radiu poročilu na časopise — proti nezmišelnemu strahu pred velikimi nalezljivimi boleznimi, kot so kosa, bubonska kuga, tifus, azijska kolera, rumena mrlica in gobova bolezen.

V starih časih, predno so spoznali vzroke nalezljivih bolezni, so naši predniki pripisovali te kuge delovanju hudobnih duhov ali hudiča. Nekateri so jih smatrali kot pravično kazno božjo za grehe sveta, in to verovanje v nadnaravne vzroke je prišlo dol skozi srednji vek do današnjih časov.

Ni treba, da se čudimo, da so epidemije v starem in srednjem veku prozročale tako grozo, kajti nič ni bilo znano, kako iste nastanejo in kako se razširujejo. Saj celo prav do naših časov je že par slučajev kuge, kolere, rumene

mrlice, kos ali tifusa, ki so se pojavili v kakem mestu, prozročalo malone paniko in paraliziralo trgovino. Sedaj znamo, kako se te bolezni razširjajo in kako jih je mogoče preprečiti, in ni več nikakega vpravičenega razloga za strah, ako se slučajno kak slučaj teh nalezljivih bolezni pojavi.

Oseba, ki se hoče izogniti kozam, bodi radi strahu pred smrtjo ali akaženjem lica, ne potrebuje za svoje pomirjenje nič drugega kot cepljenje koz. Kdor je cepljen, se mu ni treba nič bati pred kozami.

Bubonska kuga — takozvana črna smrt — je bolezen podgan in se prenaša na človeka potom bolh, ki so zapustile podgane, potem ko je erknila radi te bolezni; te bolhe pčijo človeka ali vsako vročekrvno žival. Imeli smo že kugo ob Pacifiku in mehkanskem zalivu. Tudi ako bi se kuga pojavila v atlantskih pristaniščih, je treba nam le, da se izogibamo podganam in bolham, in kuge ne bo. Kjer ni podgan, tam ni kuge.

Rumena mrlica je svoj čas bila groza naših južnih držav in je paralizirala trgovino in industrijo, dokler ni nastopil zim, ki je ustavišla bolezen. Panika je bila taka, da so male občine postavljale oboroženo kwarantino okolo sebe in se s tem popolnoma osekale od ostalega sveta. Danes znamo, da je poseben komar, ki razširja rumeno mrlico, in da ni mogoče, da kdo oboli na rumeni mrlici, ako ni bil vpičen od tega komarja. Kjer ni komarjev, tam ni rumene mrlice.

Tupatam vidimo v časopisih nstrahujoče vesti o nevarnosti tifusa. Od časa do časa imamo slušaje tifusa v bližini naših velemet. Tupatam zasadijo slučaj tifusa na kwarantinski postaji ali med priseljenici na Ellis Islandu. Ali čemu ustatiš se? Ako pomislite, da se tifus prenaša od osebe do osebe potom človeške uši, se boste zagotovili, da se snažni ljudje nimajo ničesar bati od tifusa. Kjer ni uši, tam ni tifusa.

Azijske kolere, ravnokotakakor legarja (typhoid fever) se nalezemo, ako stavimo v usta vodo, mleko ali jed, okuženo po izmečkih kakke osebe, ki trpi na tej bolezni. Ako vaš zdravstveni urad z vašim sodelovanjem prišli občino, da preskrbi čisto vodo in pasteurizirano mleko, treba se vam bati le prenašalec bolezni, ki utegne okužiti vašo hrano.

Prenašalec legarja ali kolere je zdrava oseba, katere se ta bolezen ni prijela, dati nosi bolezenske klice v sebi. On utegne razširati na druge te bolezenske klice iz izmečkov svojih črev ali mehurja. Prenašalec razširja bolezen, ako se s onesnaženimi rokami dotakne vaše hrane. Ta nevarnost pa se odstrani s tem, ako si prenašalec dezinficira roke, predno se dotakne živeča. Imamo še drugo sredstvo za obvarovanje proti tem boleznim, namreč cepljenje (vaccination). Cepljenje proti legarju obvaruje pred boleznijo. To cepljenje se priporoča zlasti onim, ki potujejo. Doma pa se obvarujete s tem, da zahtevate od onih, ki ravnaajo s vašo hrano, da si razkužijo svoje roke.

Najbolj nes pametni strah izmed vseh je on pred gobovo boleznijo. Ta bolezen sega nazaj v svetopisemske čase, ko so ljudje bežali pred gobovci ali jih kamejnali. Gobova bolezen je manj nalezljiva kot tuberkuloza, ali njen starodavni sloves vpliva, da se ne je bojimo.

Še manj razloga je za strah pred temi boleznimi, ako se zavedamo, da federalna zdravstvena oblast ne le da upravlja kvarantin kwarantinske postaje proti koleri, kugi, tifusu, kozami, rumeni mrlici in gobovo boleznijo v vseh naših pristaniščih, marveč pregledujejo priseljence tudi na odhodnih pristaniščih, predno se vkreajo za Zdržene države.

Vsaka ladija, predno odpluje iz kakega inozemskega pristanišča v Zdržene države, si mora zagotoviti zdravstveno spričevalo od ameriškega konzulata. Isto pa se izdaje le, ako je ladija vzdostila kwarantinskim določbam Zdrženih držav. Zdravniki federalnega zdravstvenega urada so nastanjeni v glavnih inozemskih pristaniščih, in njihova dolžnost je, da pazijo na to, da so priseljenci razkuženi in njihova priljega razkužena. Oni zahtevajo tudi vničenje podgan potom fumigacije in pregled izmečkov priseljenec, prihajajočih iz pokraj, kjer se kolera razpasuje, da se na tak način odkrijejo morebitni prenašaleci kolere.

Delavski list je sli, s katero rešena vaš nasprotnik.

Rimska mitologija.

(Konec.)

Šele po dolgotrajnem boju, kojega popisuje Aenej v naslednjih knjigah, v katerem je padel marsikateri hraber junak, ubil je konono Aeneas v boju Turna. Tujak končuje Aenejda.

3. Romulus.

Pravljica o ustanovitvi Rima se glasi po starih pesmih tako-le: Tristo let po ustanovitvi Albe se je ustanovil Rim. Procas, albanski kralj, potomce Askanijev (po Askanijevem sinu Silvius) so zvali albanski kralji Silviji, je imel dva sina, Numitorja in Amulija; Amulius je pahnil iz prestola starejšega sina; njegovo hčer Reo Silvijo pa je napravil vestalo-ke ter jo tako silil ostati neomženo. Ali Silvia je postala z Martom mati Romula in Rema. Mati je bila za kazen vržena v Tiberio (ali Anjen), vendar je postala boginja in rečni bog jo je vzel za svojo soprogo; njena sina je ukazal Amulius v kadunji izpoložiti v ravno kar čez breg stopivko Tiberio. Ko je bila voda zopet v strgo nazaj stopila, ter kadunja s dečkoma ostala na suhem in sicer na podnožju Palatinskega brega, tam kjer se je še ved stoletj pozneje s spoštovanjem gojila divja smokva fiena Rumunalia, pridrla je volkulja teh jih došla ali pa v svoj brlog odnala in tam dojila; ko jima je ni zadostovalo mleko, prinašala je njima detelj, Martu posvečena tisa, hrano, druge tise pa so letale nad dojenčema ter odganjale mrčese. Po božji previdnosti rešena otroka našel je Faustulus, pastir kraljevih čred. On nju je pripeljal svoji soprogi, kateri je bilo ime Aeca Larentia. Ona nju je odgojila s svojimi dvanajstimi sinovi vred na palatinskem bregu, kjer se je sveta Romulova

koliba ohranila še do Neroneve dobe. Dečka sta postala krepka, pogumna mladeniča ter sta se bavila kakor drugi pastirji, z lovom in bojem zoper roparje, ko jih plen so delili med seboj. Čestokrat sta prišla tudi v preprič z Numitorjevimi pastirji na Aventinu. Nekega dne so vjeli Numitorjevi pastirji pri Luperkaljevih slovesnostih Rema ter ga kot roparja pripeljali v Albo. Pri tej priliki je Numitor spoznal svojega vnuka ter se je z njim dogovoril zastran tega, kakó bi pahnila s prestola Amulija, prestolnega roparja. Dvojčka sta vsled tega pritomastila z njima udamimi pastirji v kraljevo palačo, ubila Amulija ter postavila Numitorja zopet za kralja.

Potem sta Romulus in Remus tam mesto ustanovila, kjer sta preživela mladostna leta; prvi državljanji so bili pastirji, njih prijatelji iz mladosti, njim se je pridružil, po poznejših poročilih, mnogo Albancev in Latincev. Ali med bratoma je nastal preprič zaradi vprašanja, po katerem izmed njih se naj mesto imenuje, ali se naj imenuje Roma ali Remuria in ali se naj ustanovi na Palatinu ali na Aventinu. Zmenila sta se, da hočeta preprič rešiti po suguriji ali ptičegledji. Remus si je izvolil za ptičegledje Aventin, Romulus Palatin; prvemu se je prikazalo najprej šest jastrebov, drugemu nekaj pozneje, ko se mu je že naznanilo Removo ptičegledje, dvanajst jastrebov. Remus je trdil, da velja tukaj poprejšnji čas, Romulus, da velja podvojeno število; valed tega je nastal preprič med bratoma in njuno stranko; Romulus je zmagal.

Ko je bil Romulus obdal svoje mesto z ograjo in jarkom, skočil je Remus še razjarjen valed njemu storjene krivice, smeja se se slabi utrdi čez ozki okop ter bil od Celera, Romulovega prijatelja, ali pa od brata samega, ubit z besedami: tako se naj zgodi v prihodnje vsakemu, ki bo skočil čez moje obsidje. Da bi se narod tega uboja očistil, ustanovil je je praznik Lemuria (mesto Remuria.)

Mladi v Rimu vkup zbirajoči se rodni imel žensk. Ker prebivalci mestnih mest niso hoteli svojih svojih hčer Rimljanom v zakon dati, povabil jih je Romulus k

igram, katere je priredil na čast Neptunnu Konu. Prišlo je mnogo Sabineev in Latincev z ženskami in otroci vred; in ko so vsi svojo pazljivost obračali na igre, ugrabili so Rimljani naglo tuje device. Sosedje, razjarjeni zavoljo sil, ki se jim je storila, zgrabili so za orožje. Mesta latinska so bila kmalo premagana, ali vojna Sabineev, ki se je vzdignila pod vodstvom kralja Tita Tacija, spravila je mlado mesto blizo da ne v pogubo. Romulus se je moral v mesto nazaj umakniti in Sabinci so vzeli utrjen grad na Kapitoliju, ker je bila hči poveljnika Sp. Tarpeja, Tarpeia po imenu, podkupljena z zlatimi zapetnicami Sabineev, drugi odprla. Od grada sem so napadali sovražniki mesto; Juno Sabineem naklonjena, Aenejevemu rodu pa sovražna, odprla je ena mestna vrata in Sabineke čete so planile v mesto; zdaj je ukazal Janus vrelemu studencu, da je prodril na beli dan ter tako sovražnike odpodil.

Romulus je hotel drugi dan grad zopet si priboriti, ali je bil zapoden. Ko so se bili njegovji vojniki spustili v divji beg, obljubil je Romulus svetilošče Jupitru Statorju (Jupiter Stator) ter beg ustavil. Boj se je ponovil in dolgo časa neodločen trajal v dolini med Palatinom in Kapitolijem. A zdaj so vmes posegle Sabineke, ki so se bile z Rimljani omožile ter mir sklenile med soprogi in ožeti. Sabinci so se naselili na Kapitolakem in Quirinalakem bregu ter tvorili s Rimljani odslej eno samo državo. Titus Tatius in Romulus sta si oblast delila. Žene pa uživajo od tega časa, ker so državo rešile, v Rimu veliko čast. Nekaj let pozneje so ubili Laurentija Tacija v Laviniji pri daritvi in odslej je bil Romulus edini kralj obeh narodov.

Ko je bil Romulus postavil temelj rimski velikosti ter opravil svoj posej, izgubil je z zemlje. Dne 17. febr., ko so se praznovala Quirinalia, je pregledoval Romulus vojno na Kosji mlaki (Caprae palus); nenadoma potemnilo se je sonce in Mars se je pripeljal v največji nevihti na zemljo ter odnesel svojega sina v ognjenem vzozu proti nebu. Ko se je nebo zjasnilo in je ljudstvo videlo, da je izgubilo svojega očeta, zapadlo je v tiho žalost; Proculus Ju-

lius pa je stopil pred ljudstvo ter rekel, da se mu je prikazal Romulus med potjo iz Albe v bojni podobi ter mu ukazal naznaniti, da je postal bog in da bode kot Quirinus vladal črez svoj narod. S tem poročilom se je ljudstvo potolažilo ter častilo ustanovnika mesta kot boga pod imenom Quirin.

Ivan Cankar:

Maj.

Šel sem najprej na vrt. Tam so cvetele jabolane; nekatere so bile čisto bele, druge so imele na mehkih lističih rahel rožnat lih, kakor se prikaže zjutraj na ostroških licih. Pod jabolnami se je razprostirala bleščeča sinja preproga potočnice, tako nagosto tkana, da je trava komaj dihalna in se poganjala trudoma k luči. Po tej lepoti se je iznad gozda, še v meglenem somraku dremajočega, razgledavalo jutranje sonce, neba in zemlje svetlooki gospodar.

Utrgal sem potočnico in sem ji rekel: "Kaj nič ne vidiš, ti mala, nedolžna! Kaj nič ne veš! Saj je to čisto drugo sonce, saj je čisto druga pomlad! Ti pa si, kakor si bila!" Čez pet minut je potočnica v moji vroči roki ovenela, izdihnila. Presunil me je strah, ko sem jo videl mrtvo in ko sem se spomnil na vse tiste, ki sem jih bil pohodil brez misli in brez kesanja: "Človek si; in smrt je tvoj spomin!"

Napetil sem se v gozd. Vse je bilo tam, kakor prejšnje čase, prav nikjer ni bilo znamenja trohobe, nikjer ni dišalo po nezakopanih truplih. Izza visokih, temnih smrek se je lesketalo sočno listje mladih hrastov; tla so bila vsa preprežena s svežim praprotem in širokimi njiavami borovnic; kraj poti se je prikazala, me je tiho izpod listja posdravila zakamnela vijolica, tam se je zasvetila vrsta belih marjetic, v globokem zastikju se je skrivala plaho stanjena družba razcvetelih kmarnic. Nežno, zlatozeleno cvetje mladih smrek in borovcev je z žarkimi vencami ovijalo zamolklo vejevje. Tak cvet, ki je imel natanko podobno grškega križa, sem utrgal, sem ga pobožal in sem mu rekel: "Ti zlatozeleni, mehki cvet, ti ne bogljeni, kaj nič ne veš! Kaj ne veš, kako hudo nam je na svetu! Veselji se luči, kakor da je še zmerom tista gorška luč! Piješ življenje in ga ljubiš, kakor da je še zmerom tisto mlado življenje! Ti nedolžni, nespametni cvet!" Čez pet minut je ta cvet usahlil in obledel; zasegla ga je smrt, ko je šel človek mimo.

Nenadoma se je gozd razmaknil na obe strani in ugledal sem prostrano jaso, ki je poprej ni bilo. Tam so rasli nekoč kostanji, pomnoma in vesela bratovščina, zdaj so stali med grmičevjem in praprotem nizki štori, siromašni; zdelo se mi je, kakor da bi ranjeni kazali ostanke gladko odžaganih rok in nog. Izpod mrtvih štorov so ječe koprneli mladiki, da bi zadobili prostora in zraka; toda nekaj temnega, neusmiljenega jih je tiščalo k tlom, jim ni dalo do življenja. Prav pod menoj je poslednjikrat zaječala mladika, je zavzdihnila trepetaje: "Človek je hodil tod; njegov spomin je smrt!"

Majsko sonce, to milo in mehko še ni bilo dospelo do poldneva, na golo jaso pa je pripekalo s trdo poletno močjo. Lagel sem v praprot in koj mi je dremavica rahlo segla preko čela in oči. Tik ob moji desnici je rasla drobna modrikasta cvetica, ki ji ne vem imena; vanjo se je bil vsesal velik čmrlj; požiral je tako pohlepno, da je potresaval z debelim spodnjim životom; cvetica se je zibala. Opazno

KJE SE NAHAJA

rojak Matija Marjarle po domače Gorelec v Otavice pri Černomlju? O nje v Združenih državah je približno 20 let. Cenjene rojake in rojakinje prosim, ako ga kateri pozna in ve za njegov naslov, naj mi to naznani, ako bo pa sam čital te vrstice, naj se priglasí na moj naslov. Iščem ga vsled važne zadeve iz starega kraja. Jack Menhardt, 618 Jefferson Ave., Sheboygan, Wis. (Adv.)

ZA KUHANJE PIVA DOMA

Imamo v zalogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskusite in se prepričajte, da je doma pri vas, kuhani vedno le najboljši in najcennejši. Dobiti je tudi zbirko sodov, steklenic in raznih loncev, itd.

Mi vam dostavimo naročilo po pašti, točno v vse kraje. Grocerijam, sladničarjem in v prodajalne telezine damo primeren popust pri večjih naročilih. Pišite po informacijo na: FRANK OGLAR, 5401 Superior Avenue, Cleveland, O.

RAZNO.

Fajmočter in kaplan. — Na Gornjem Stajerskem v dolini reke Murice pri fari St. Marcina so pobozni in bogaboječi ljudje. List "Arbeiterwille" poroča od tam, kako je neke nedelje kaplan, ko je imel obdržavati pridigo, trudoma stopil na prižnico in povedal prisotnim faranom, da ne more pridigati, ker ga je župnik dan poprej štrajšno davil, da ga še vedno boli vrat. Povedal ni, kaj je vzrok, da ga je hotel župnik zadaviti, toda ljudje so si namigavali in šepetali, da je vzrok nastal pri farovski kuharici. Kakor so govorili, se kaplan in župnik nista mogla sediniti, kaj naj bi v nedeljo akuhala kuharica, drugega si ljudje pa očitvidno niso upali govoriti, ker še misliti bi bilo groh. Toliko je vendar znano, da pravega vzroka ljudje ne vedo ali vsaj govorijo ne. Ko je kaplan stopil iz cerkve, ga je o-poldne župnik takoj poklical in mu povedal, da ga naznani cerkveni gospodki, češ, da je kril reč uradne tajnosti, ker človeška ušesa (in tudi nečloveška) ne smejo slišati, kaj se godi za zidovi farovje. Toda kuharica ima zagrinjavlo krščanske uradne tajnosti, zato se kaplanu ni bati pred roko cerkvene pravice.

Ljubosen in katoliški zakon sta od boga. — Kdor tega ne veruje, pa naj bere list "Interessante Blatt", ki je pred kratkim prinisel sledečo ženitno ponudbo: "Generalova hčer in plemen-tačinja; stara trideset let, skrbna v gospodinjstvu, moralna, miroljubna, visoko muzikalna, ki govorim pet jezikov, sem se po dolgih letih žalovanju odločila za ženitev. Lastujem lepo premoženje v zdravi neavstrijski valuti in si želim mirnega zakonskega življenja na strani strogo katoliškega moža, ki jih šteje nad 38. Pošljite pod naslovom "Visoka in vitka" na upravo."

Vzorno generalov hčer si lahko predstavljamo, ki je v njenih letih pripravljena za ženitev. Njeno lepo premoženje v zdravi valuti ji bo pač omogočilo tiho "zakonsko srečo" na strani strogo katoliškega moža. Posebno ker se je označila, da je moralna in miroljubna. Oni rabijo v strogo katoliškem zakonu seveda tudi lepo premoženje v zdravi valuti.

Naročite se in širite svoje glasilo "Prosveta".

OPOMIN.

Opominjam rojakinjo M. E. v Oglesby, Ill., da spolni svoje obljubo. Pgvrni mi moje stroške, ki sem jih imel valed tebe! Minilo je že 4 mesece od kar se mi pritajuješ. Daj mi vedeti v teku 14 dni, kaj misliš storiti, ako pa tega ne izvršiš v določenem času, bom prisiljen celo stvar objaviti v slovenskih listih, s kakšno pretvezo si prišla do mene iz starega kraja. — Frank Gasperut, R. R. 2, Pittsburgh, Kans. (Adv.)

GREGOR. MILAN PUGELJ.

(Dalje.)

Tako se je togotila dan za dnem in ko je videla, da z zmerjanjem nič ne opravi, je prišla z mirnim in prijaznim prigovarjanjem. Pa tudi to ni imelo uspeha, in zatekla se je k jok. Celo vrsto dni je prejkala, noč za nočjo je motilo mrtvo tišino njeno tarnanje in vzdihovanje, ki je prihajalo s podstrežja in strašilo kakor ječanje in ihtenje nekakšnih nevidnih, zunaj po veži ali sgoraj pod streho se plazečih in vekajočih strahov. In ob koncu se je v jezi in v brezuspešnem obupu tako raztogotila, da je povezala svoje stvari v valiko eulo, ki je bila na njenih plečih do malega težka kot ona sama, zataknila pod debele voze na koncu ukrivljeno palico, oprtla vse skupaj na hrbet, vzela drugo kljukasto palico iz kota v roke, pa se tako odpravila na pot.

"Nočem" — je govorila s suhim in trdim glasom v veži, ne da bi se ozrla v izbo, kjer sva sedela z Gregorjem — "nočem, da bi videla moje oči tisto zlor, ki pride nad to hišo! Tudi tebe, Gregor, ne maram videti berača! Zato, vidiš, se vračam tja, odkoder sem priromala. Ko sta ti umrla pred dvajsetimi leti oče in mati, takrat sem prišla in te izredila in izučila, kakor sem spoznala za pravo in dobro. Od svoje sestre sem prišla iz Mehovine in nazaj sem se namenila. K tebi prihaja druga. Pazi se sam, Gregor, in Bog te naj pazi!"

"Kdo te pa silji?" — je izpraševal Gregor. "Saj hočem sama tako, da greš!" — Ugovarjal je, razlagal po svoje, pa ga ni poslušala. Stara in sključena se je pomikala počasi po cesti naprej, velika eula se je pozibavala na njenih plečih, ob palico se je opirala, dvakrat trikrat se je ozrla nazaj po hišo, po sadnem drevju, vse tja po poljih in njivah in po vinskih goricah, ki so se smejale v soncu. "Solze so ji tekale iz oči in po lileh, loville so se po brazdah, trgale se od suhe brade, padale na tla in se mešale s cestnim prahom.

Važanje, ki so jo videli in srečavali in ki jim je bilo vse znano, so zmejavali z glavami, resno in mirno kakor po pogrebu so se shajali in govorili z vidno nezadovoljnostjo.

"Poglejte, poglejte!" — so dejali. "Vsem drugim je dajal svete, sam sebi je pa pozabil svetovati!"

In vse dalje tja do jeseni so se širile enake in huje govornice, pa Gregorja niso zadele.

"Motijo se!" — so se izgovarjali in tolažili samega sebe. "Kadar ima ženska možkega rada, se obrne po njem kakor roža po soncu. In Gizeka me ima rada! Kako pa bi drugače tako želela k meni, kakor pravi, da želi! In tisto je: ljudje so

bili in bode vedno taki, da vidijo povsod več zla kakor dobrega!"

"Vsak po svoji pameti, in kakor ve, da je njemu prav!" — sem mislil jaz, ki se nisem vmešaval v njegove zadeve. Še nekaj tednov po odhodu stare Neže sem ostal pri njem, nekega dne pa, ko se oblačno nebo ni hotelo več tako prijazno razjasniti kakor v spomladanskih in poletnih časih, in ko je že gledala jesen iz oblakov in megel, ki so se vlačile po hribih, sem sedel na kmetiški kolezalji, pa se odpeljal. Toplo sem se poslovil od Gregorja, zahvaljeval sem se mu za prijaznost, svoj naslov sem mu dal od mestnega stanovanja, mu naročil, naj me obišče, če slučajno kdaj zajde v moj kraj, in obljubil, da se prav gotovo odzovem njegovemu vabilu in pridem pred pustom na njegovo svatbo. Pa me ni bilo. Preveč sem se bil oddaljil tisto zimo od domačih krajev, in lastne življenske homatije in neprilike so moje misli tako zaposlile, da sem pozabil na dano obljubo.

III.

Dolgo se nisva videla, spomnila pa sva se drug drugega vseh tedaj, kadar so prišli v deželo prazniki ali godovi. O božiču me je našlo njegovo voščilo v tujini in tudi ponovno povabilo, ki mi ga je poslal, ko je napolnil predpust in se bližal dan njegove svatbe, mi je prišlo ravnotam v roke. O veliki noči pa sem se povrnil še na Kranjako, v zračni in prostrani sobi zunaj mesta sem se nastanil in prav v njej sem čital okorno a odkrito pisanje Gregorjevo, kjer mi je lelel "veselja tri brente, denarja na cente, in za kar prosijo ljudje Boga, vsega tistega do vrha". V obeh prejšnjih poročilih ni ničesar pripomnil o sebi. O božiču je voščil srečno božičevanje, pa dostavil, da je zima huda, da pokajo strehe od mraza, in da je mesec še naokoli, kar je zadnjič kanilo od kapa. Drugič ko je vabil, se je šalil.

"Da ga volk učaral, pa lisjak bi ga ukani!"

vendar bi vseno tisti, ki ga on vabi, na Gregorjevo svatbo

"kakor jelen planil!"

Tretjič, ko je lelel veselo velikonočne praznike, je pridejal k voščilu še celo stran popisanege pi-semskega popirja in na tistem mestu prvič poročal o njega se tikaajočih dogodkih. Doma ima zdaj ženo — tako je napisal z vidno okorno roko — gos-podinje — pa še nima. Če se ta ali ona ženska poroči — to je vsakomur jasno! — že ni s tem povedano, da postane kar čez noč gospodinja. V nekaj mesecih, ali v enem letu se pa vsakdo marničeša novega priučil in v mnogi taki stvari izuri, ki mu je bila prej tako tuja kakor klepetulji molččnost. Kmetje — to so kakopak taki, ki jim ni dano misliti dalje, kakor sepe njihov nos — no-dijo, da je vse narobe in napak. Pa Bog daj, da bi se hudo zmotili!

(Dalje prihodnjik.)

KNJIGE Književne Matice S. N. P. J.

Književna matica Slovenske narodne pod-porne jednote je izdala in ima v zalogi sledeče knjige:

Slovensko-angleška slovnica. Dodatek raz-nih koristnih informacij. Fina trda vezba. Cena \$2.00 s poštnino vred.

Jimmie Higgins. Spisal Upton Sinclair, po-slovenil Ivan Molek. Povest iz življenja ameri-škega proletarijata za časa velike vojne. Trda vezba. Cena \$1.00 s poštnino vred.

Zajedalci. Spisal Ivan Molek. Povest iz doslej skritega kosa življenja slovenskih delav-cev v Ameriki. Trda vezba. Cena \$1.75 s poštnino vred.

Zakon biogeneze. Spisal Howard J. Moore, poslovenil J. M. Zelo podučna knjiga, ki tolačmi mnoge narurne zakone in pokazuje, ka-ko se splošni razvoj ponavlja pri posamezniku fizično in duševno. S slikami. Trda vezba. Cena \$1.50 s poštnino vred.

Zadnji dve knjigi, naročeni skupaj, dobite za tri dolarje. Vse štiri knjige za šest dolarjev. Vredne so!

Naročbe, s katerimi je poslati denar, spre-jema

Književna Matica 2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.